Влада – Радам !

Голос України

Газета Верховної Ради України № 167 (667) ♦ Субота, 4 вересня 1993 року ♦ Ціна 40 крб.

СЬОМА СЕСІЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЗАВЕРШИЛА РОБОТУ. МОЖЕ, ХОЧ ВОСЬМА СЕСІЯ ЗАБЕЗПЕЧИТЬ УКРАЇНІ СИЛЬНИЙ УРЯД?

Дмухаємо на воду, а хотілося б — на молоко

Працюючи на фініші сьомої сесії без обідньої перерви, парламентарії вдалися до справді спринтерського спурту і розглянули чи не рекордну кількість законопроектів. Щоправда, чи не рекордне число цих законопроектів ними було й забраковано.

(Закінчення на 2-й стор.)

Компроміси є. Треба вміти їх шукати

Вчора в Криму відбувалась зустріч Президентів України й Росії. Перед відльотом з Москви Б.Єльцин сказав, що основні питання, які будуть обговорюватися, стосуються двосторонніх економічних відносин, Чорноморського флоту і ядерної зброї. Він також наголосив, що Росія не може допустити, щоб Україна стала ядерною державою. Відповідаючи на запитання щодо можливої реакції російської Верховної Ради на результати переговорів у Криму, Президент Росії сказав, що «можливі такі домовленості з Леонідом Кравчуком, які влаштують парламент».

Леонід Кравчук, прибувши до сімферопольського аеропорту, наголосив, що Україна і Росія повинні одночасно взаємодіяти, щоб допомогти врегулювати виниклі в ряді регіонів воєнні конфлікти.

Торкаючись обговорення проблем Республіки Крим, Леонід Кравчук підкреслив: «З Президентом Росії ми повинні прийняти таке рішення, в якому будуть враховані інтереси кримчан».

(Інформацію про зустріч Л. Кравчука та Б. Єльцина від нашого спеціального кореспондента читайте на 2-й стор.).

Продиктовано в номер

Грошей для пенсій вистачить

Представник Президента в Запорізькій області Ю.Бочкарьов розпорядився здійснити випереджальну виплату (до 10 вересня) нових, підвищених пенсій, грошових виплат усім категоріям населення та заробітної плати тим, хто працює, у зв'язку зі зростанням роздрібних цін. Для цього потрібно понад 200 мільярдів карбованців. В облуправлінні Національного банку України запевнили, що з готівкою проблем не виникне.

Фестиваль української культури в Румунії

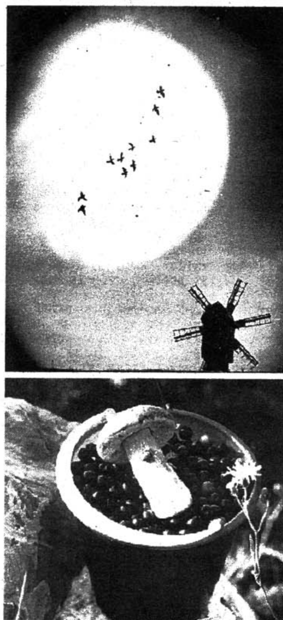
починається сьогодні в Сучавському повіті — осередку мешкання українців. У ньому братимуть участь професійні митці та аматори. Організатор фестивалю — Союз українців Румунії. Минулого року таке свято відбулося в дельті Дунаю.

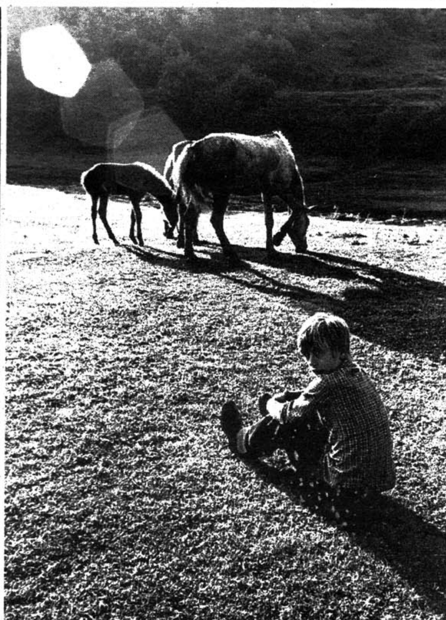
Постріл у «Світлицю»

У Сімферополі, біля будинку, де розташована редакція всеукраїнської газети «Кримська світлиця», пролунав постріл. Куля влетіла у вікно (в цей час саме йшла редакційна «летучка»), але завдяки тому, що вона застряла у рамі, ніхто з присутніх не постраждав. Працівникам міліції, які прибули на місце пригоди, натрапити на слід стрільця не вдалося. Головний редактор газети Олександр Кулик не виключає політичних мотивів скоєного злочину. Позицію газети на підтримку державотворення в Україні, збереження її територіальної цілісності, відродження національної мови та культури в Криму читачі сприймають різно. Останнім часом до редакції надходили гнівні листи з погрозами розправи з журналістами. Можливо, тепер автори цих листів або ті, хто стоїть за ними, приступили до реалізації своїх погроз.

Стануть офіцери новоселами

Представники міністерств оборони Росії та України урочисто підписали контракт з німецько-турецькою фірмою «Ерге Вальтер — Тексер» про будівництво в районі Севастопольської площі в Києві житлового містечка для військовиків та їхніх родин. Це буде чергове містечко для офіцерів та прапорщиків, що зводиться на кошти Німеччини за програмою розселення військовослужбовців, що проходили службу в Західній групі військ на території колишньої НДР. Проектом передбачено зведення будинків із загальною кількістю 1800 квартир, побутового комплексу, дитячого садка та школи.

Вересень ще не похмура пора. І вже не літо. Просто — очей зачарування

Скептики нарікають: осінь почалася з дощу. Оптимісти заперечують: дощ — продовження літа, воно цього року так розщедрилося на небесні плачі. Реалісти, як завжди, мають рацію: дощ тут взагалі ні до чого. За вікнами — вересень: ще не «похмура пора», якою лякають поети, але вже й не «Ах, літо!», оспіване піснярами.

Вересень — просто «очей зачарування».

Навколо ще зовсім зелено. І зовсім не хочеться помічати першого золотого полиску в кроні знаменитих київських каштанів, так, як першого срібного пасма у власному волоссі.Вересневе сонце призначає побачення не на пляжах, але річки від цього не залишаються наодинці з тихими плесами: кажуть, що риба ранньої осені довірлива, мов приручене кошеня. Ліси повні ягід і грибів. Та, збираючись на тихе полювання, не забувайте про важливу обставину. Міністерство охорони здоров'я навіть про шкідливість цигарок забуло за попередженнями: «Не вживайте грибів. Вони небезпечні для вашого здоров'я». Можна просто милуватися на них, як на декоративні прикраси постчорнобильських лісів.

Вересень не любить ледачих. Поле, город, сад чекають на ваші руки. Чекає розкішна українська природа на тихе і щире спілкування з людиною.

Скептики нарікають: невдовзі почнеться сльота. Оптимісти заперечують: скоро розгуляється бабине літо. Реалісти, як завжди, мають рацію: за вікнами вересень. Такий, як є. Хіба щастя чи нещастя людини залежить від пори року?

Людмила КОХАНЕЦЬ.

Фото Георгія БОРИСОВСЬКОГО, Олексія ВАЩЕНКА, Михайла САЧКА.

Парламентська хроніка

ДМУХАЄМО НА ВОДУ, А ХОТІЛОСЯ Б—НА МОЛОКО

(Закінчення.
Початок на 1-й стор.).

Спершу порівняно гладесенько-рівнесенько було схвалено концепцію національної програми ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи і соціального захисту громадян на 1994—1995 роки і на період до 2000 року. Здавалося, що, стомлені черговим сесійним марафоном, нинішньою економічною та політичною ситуацією, поріділі ряди народних депутатів притупили пильність, як траплялося це з ними неодноразово...

Однак подальший хід засідання засвідчив протилежне. Схоже, обпікшись на молоці, наш парламент готовий дмухати на воду. Справжній бій дав він авторам змін і доповнень до Закону «Про цінні папери і фондову біржу».

За ними він побачив згубну тенденцію до монополізації ринку цінних паперів акціонерним товариством закритого типу «Українська фондова біржа»... Декотрі народні депутати провели паралель з діяльністю в Україні валютної біржі, яка, на їхню думку, є монополістом в цій справі і на свій кшталт творить нинішню невтішну валютну політику. Не приховувалося і занепокоєння пропозицією замінити іменні акції на акції на пред'явника. Бо цей крок, вважають народні депутати, дасть можливість злодіям відмивати тіньовий капітал... Жоден з трьох варіантів щодо прийняття законопроекту у першому читанні не набрав належної кількості голосів. Натомість було підтримано пропозицію Віктора Бедя розібратися з діяльністю валютної біржі і повернутися до цього питання у вересні.

Привид страху перед корупцією, мафією, що давно бродить в народі, врешті-решт, дістався парламенту, й останній схожий на того мінера, якому щоразу підсовують чергову міну уповільненої дії. До цього порівняння схиляє і характер обговорення законопроекту про податок на нерухоме майно громадян. Услід за черговим стрибком цін на наших громадян чекав ще один «дарунок» — «ринкові» податки на будинки, квартири, дачі, гаражі, хліви, прибудови і прибудовки... Що це означало б для нашого зубожілого народу і парламенту, казати не треба. Очевидно, не такі далекі були від істини депутати, котрі вважали, що цим «ходом» уряд хотів би «викачати» гроші з простолюду замість отих, які наша доблесна податкова служба не може зібрати у вигляді податків з так званих новоявлених бізнесменів. Законопроект було піддано такій критиці, що головуючий на засіданні Іван Плющ навіть не зважив за потрібне ставити його на голосування.

Двічі цього дня парламент «різав» і доповнення та поправки до закону «Про господарські товариства», в яких вбачає також тенденції до посилення монополізму.

На завершення сьомої сесії Верховна Рада прийняла Закони про нотаріат, про забезпечення раціонального використання дорогоцінних металів й, ухваливши внесення змін та доповнень до Положення про паспорт громадянина України, «благословила» на світ наш новий закордонний паспорт.

Восьму сесію вирішено розпочати 21 вересня, у вівторок. І хоча тяжкий день понеділок обійдено, чи вдасться обійти тяжку роботу, коли доведеться насамперед працювати над проектом Конституції, над дилемою: бути чи не бути референдуму?..

Анатолій БЕНЬ.

У ПОШУКАХ ШЛЯХІВ ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ

Зустріч двох Президентів, як і слід було чекати, насамперед присвячувалась економічним питанням. У переговорах брали участь українська та російська делегації у повному складі. Як повідомив прес-секретар Президента Росії В'ячеслав Костиков, Росія на цій зустрічі не прагнула диктувати комусь якісь умови, а як країна, зацікавлена в збереженні спокою на всьому постсоюзному просторі, намагалася знайти розумні шляхи розв'язання існуючих проблем. За словами В. Костикова, російська сторона не буде вдаватися до енергетичного диктату, а спробує знайти шляхи порозуміння з Україною. Всі присутні сподіваються, що буде знайдено розумний компроміс. Зокрема, обговорювались питання, яку власність Україна може запропонувати Росії як гарант своєї платоспроможності, а також список тих підприємств, які можуть бути перетворені на спільні україно-російські. Проблема Чорноморського флоту також була одним із питань, що обговорювались під час зустрічі.

* * *

Вчора відбулась підсумкова прес-конференція двох президентів. Було повідомлено, що на цих переговорах Україна погодилася продати Росії свою частину Чорноморського Флоту. Питання про бази на території України має вирішитися протягом вересня. Для цього створена спеціальна українсько-російська комісія. У такому ж ключі розглянуто й питання ядерної зброї, розташованої на українській території. Росія згодна сплатити компенсацію за українську ядерну зброю, але це теж є питанням двосторонніх переговорів.

Детальніший звіт про українсько-російські переговори на найвищому рівні читайте в наступному номері.

Володимир СКАЧКО.
Крим.

ЩО ПРОПОНУВАЛА КОМІСІЯ

Після публікації списків відкритого голосування щодо проведення референдуму про довір'я (недовір'я) Президенту, Верховній Раді України до редакції телефонували голови Рад різного рівня з проханням повідомити про позицію Комісії Верховної Ради України з питань діяльності Рад народних депутатів, розвитку місцевого самоврядування.

Як нам повідомили з цієї комісії, її члени підготували такий проект постанови Верховної Ради України:

1. Зупинити дію постанови Верховної Ради України від 17 червня 1993 року «Про проведення всеукраїнського референдуму про довір'я (недовір'я) Президенту, Верховній Раді України».

2. Розглянути проект нової Конституції України на початку восьмої сесії Верховної Ради України. Питання, в яких при голосуванні проекту Конституції України не буде набрано конституційної більшості голосів, винести на всеукраїнський референдум.

3. Провести в 1994 році вибори депутатів місцевих Рад та народних депутатів України на основі положень нової Конституції України.

На засіданні сьомої сесії 30 серпня за цей проект проголосувало 114 народних депутатів.

Актуально

ЩЕ ОДИН ЗАКОН ДЛЯ ПОЛИЦІ?

Тимчасова комісія свою справу зробила. Негайно потрібна постійна. Щоб закон діяв.

Члени депутатської ініціативної групи, котрі зібралися нещодавно під час перерви в пленарних засіданнях парламенту, були одностайні: Верховна Рада, прийнявши два місяці тому закон про боротьбу з організованою злочинністю, ще нічого не зробила для його практичної реалізації. Зокрема, не створено відповідну постійну депутатську комісію, в основу її майбутнього формування покладено хибний територіальний принцип — від регіону по представнику. Знехтувано думки з цього приводу членів тимчасової комісії з питань боротьби з корупцією та організованою злочинністю (голова — народний депутат В. Слєсаренко), яка розробила згаданий закон. Тільки СБУ сьогодні має план організаційно-практичних заходів щодо створення антимафіозних структур, а в системі МВС, коли щось і робиться в цьому плані, то невідомо що. Закон ще й не виконують, а в суспільстві певні сили вже готуються його нейтралізувати — і такої думки теж дійшли депутати, тож і створили ініціативну групу, яка виробила б підходи до формування постійної комісії.

А що все сказане на зустрічі її господарі вважали за відкрите звернення до керівництва держави, то депутатам і слово.

Володимир ЯЦУБА (Дніпропетровськ):

— Ми вкотре бачимо, як, на мій погляд, знехтують з практичним втіленням у життя закону.

Мене дивує, що ті службові особи, котрі брали участь у прийнятті закону вже й після підпису його Президентом, не вживають жодних заходів на його виконання. Ми всі чудово розуміємо: від того, який контроль за виконанням закону здійснюватиме парламент, як формуватимуться кадри для боротьби з організованою злочинністю, залежатиме все. Можна прийняти «золотий» закон, але якщо ним керуватимуться люди, нездатні або далекі від закладених у ньому ідей, його зведуть нанівець.

А ситуація така, що інформація з країн СНД, з інших країн свідчить: там уже плачуть від злочинності, яка перекинулася від нас, і стану боротьби, яку належить вести нам.

Дмитро ЧОБІТ (Львівщина):

— Від територіального принципу формування комісії треба відмовитися. Згадаймо, як ми формували тимчасову комісію, — народжувалася вона в муках, питання про неї не хотіли навіть ставити на голосування. Врешті-решт вона була створена за принципом: хто бажає. Тобто об'єдналися люди, котрим боліло, котрі знали, що можна зробити. Саме ця тимчасова комісія підготувала згаданий закон. А коли ми вдамося до територіального принципу, то кожна область може висунути свого представника, можливо, тільки для того, щоб він там був і знав, що робиться.

Степан ХМАРА (Львівщина):

— Як працюватиме закон, залежатиме від того, з кого створена комісія. Все вирішуватимуть люди. Треба, щоб ця постійна комісія впливала на кадрову політику, на добір кадрів до структур з боротьби з організованою злочинністю. Треба взагалі відкинути принцип територіальності, групівщини чи партійності. Тут потрібно підходити за принципом трьох «П»: це порядність, професіоналізм і патріотизм. Ініціатива в доборі кадрів має залишатися за членами тимчасової депутатської групи.

Іван ЗАЄЦЬ (Київ):

— Мені здається, що треба зробити дві речі. По-перше, від членів тимчасової комісії зробити відкриту заяву до керівництва парламенту і Президента з викладом своєї позиції.

По-друге, силами членів тимчасової комісії я підготував би документ про засади формування постійної комісії. Можливо, треба передбачити окрему процедуру обговорення кандидатур до постійної комісії, а не пускати їх добір на просте голосування.

Крім того, в заяві треба сказати, що ми як держава вступаємо в етап структуризації мафії. Коли легальні органи влади не керують суспільством, то створюються нелегальні органи керівництва. І може статися, що мафія так структуризується, що легальні органи будуть тільки вивіскою.

Віктор СЛЄСАРЕНКО (Запоріжжя):

— Нам, членам тимчасової групи, відомо, що вже сьогодні лобісти мафії в парламенті готують різними шляхами списки кандидатів до цієї комісії. І чомусь у цих списках нема людей, які брали активну участь у створенні закону, в роботі тимчасової комісії. А ми вже підготували до першого читання три закони, котрі треба розглянути у вересні, ще над трьома проектами працюємо. Побоювання моїх колег небезпідставні.

Яка комісія — така буде й робота. Тому закликаю колег-депутатів виявити активну громадську позицію під час формування складу постійної комісії і голосування за кожного з її членів. Я поділяю принцип «трьох П», хоча й не всіх ми зможемо добрати за ознакою професіоналізму. Як на мене, в комісії має бути десятеро-дванадцятеро членів, не більше, але з них восьмеро-дев'ятеро тих, хто працює постійно. І головне — почати формувати секретаріат, який був би не меншим, ніж у інших комісіях.

З ОФІЦІЙНИМ ВІЗИТОМ

6—8 вересня 1993 року відвідає Україну віце-прем'єр Державної Ради, міністр закордонних справ Китайської Народної Республіки Цянь Цічень. Програмою візиту передбачаються його зустрічі з Президентом України Л. Кравчуком, Головою Верховної Ради І. Плющем, першим віце-прем'єр-міністром Ю. Звягільським, міністром закордонних справ А. Зленком.

Цянь Цічень візьме участь в офіційній церемонії відкриття посольства КНР у Києві.

Не слід принижувати роль українських воїнів-миротворців

Останнім часом у ряді засобів масової інформації з'явились повідомлення про те, що в Українському батальйоні миротворчих сил ООН у колишній Югославії мали місце випадки спекуляції нашими військовослужбовцями цигарками та пальним. Англійська газета «Гардіан» поширила інформацію про причетність «голубих шоломів» з України до контрабанди наркотиками. А «Комсомольская правда» звинуватила українських миротворців у вивезенні валюти та легкових автомобілів із зруйнованої війною країни.

У зв'язку з цим прес-служба Міністерства оборони України вимушена спростувати те, що наведені вище факти носять масовий характер. Насправді, серед українських воїнів виявлено кілька фактів спроби торгівлі цигарками. Та по кожному з подібних випадків порушення проведено ретельне розслідування. Винуватців покарано — найближчим часом вони будуть виведені із складу батальйону миротворчих сил ООН та відправлені в Україну.

Прес-служба Міністерства оборони України вважає, що подібні публікації необ'єктивного характеру мають на меті принизити роль українських «голубих шоломів» у стабілізації ситуації в Боснії і Герцеговині. Проте, як відомо, їхні зусилля високо оцінив генеральний секретар ООН Бутрос Галі під час свого офіційного візиту в Україну.

ПРИВАТИЗУЄТЬСЯ ТРУБОПРОКАТНИЙ

Кабінет міністрів України дозволив проведення приватизації державного майна орендного підприємства «Дніпропетровський трубопрокатний завод ім. Леніна».

Фонду державного майна разом з Мінекономіки на основі даних інвентаризації доручено провести дооцінку державного майна з урахуванням індексації балансової вартості основних фондів і затвердити план приватизації цього заводу.

Прес-служба Кабінету Міністрів України — Укрінформ.

МОЯ ПОЗИЦІЯ — ВЗАЄМОВИГІДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Виступ Президента України Л. М. КРАВЧУКА на сесії Верховної Ради України 1 вересня 1993 р.

Шановні народні депутати!

Питання про участь України в економічній інтеграції з Росією, Білоруссю та іншими державами СНД є сьогодні одним з таких, які стали предметом баталій на політичній сцені нашої держави і не тільки нашої. Особлива увага йому стала надаватися останнім часом, зокрема, у зв'язку з підготовкою тристоронньої угоди з Росією та Білоруссю і Договору про економічний союз у рамках СНД.

Чи існує ця проблема?

Так, вона існує, і є дуже гострою. Її слід вирішити остаточно, конкретно. Поки ми цього не зробимо, не визначимося всі разом, то різні політичні сили і в Україні і за її межами намагатимуться використати цю проблему у своїх власних вузьких інтересах, будуть фальсифікувати реальний стан справ, завойовуючи на цьому дешеву популярність.

Тому, мабуть, щоб розставити усі крапки над і, не зайвим було б коротко нагадати справжню, хоч і недавню, але вже історію, як для тих, хто її забув, так і для тих, хто її свідомо спотворює.

Перше запитання. Хто розвалив Союз? У всьому звинувачують Україну, але це не так. Правда полягає в тому, що Союз почав тріщати не в Біловезькій пущі. Ініціатором його розвалу була зовсім не Україна, не її Президент чи Верховна Рада. А об'єктивні закономірності розвитку суспільства, руху народів до незалежності і державності. Інша справа, сьогодні можна сперечатись, наскільки вміло ми змогли очолити цей рух, спрямувати його у цивілізоване русло, забезпечити реальну економічну незалежність держави.

Хочу лише підкреслити, що в останні роки агонії союзного утворення ми постійно шукали шляхи збереження союзних зв'язків між республіками на засадах, які відповідали б новим реаліям і сподіванням народів.

В основі нашого підходу були: ліквідація командно-адміністративної системи і впровадження нових ринкових відносин, збереження повного суверенітету держави при прийнятті будь-яких рішень, в тому числі економічних, взаємодопомога у проведенні реформ.

Ми шукали політичну формулу співробітництва на основі закріплення справжньої державності республік, формування таких спільних міжреспубліканських інститутів, які відповідали б дійсним потребам народів і здоровому глузду. Фактично мова йшла про будівництво стосунків на базі конфедеративних політичних зв'язків і ефективного економічного співробітництва.

Я був прихильником саме такої моделі. Хто про це забув, міг би ще раз переглянути протоколи тих засідань Верховної Ради, на яких я як її Голова інформував про свою участь у роботі Ради Федерації. Мабуть, вони могли б також пересвідчитись у цьому ще раз, пригадавши і критику на мою адресу з боку представників тих політичних сил, які не поділяли моїх підходів.

Ідею конфедерації підтримував тоді Б. М. Єльцин як голова парламенту Росії, потім її Президент, наголошуючи, що саме незалежна держава може вирішувати проблеми свого розвитку самостійно, без впливу будь-яких союзних структур.

Але нині дехто з короткою пам'яттю хоче забути ці факти і намагається показати Біловезьку угоду як документ, що заклав основу для розриву зв'язків між колишніми республіками, як одну з першопричин наших складнощів.

Але тут я хочу процитувати деякі положення щодо зв'язків з того тексту Угоди, які ми втрьох підписували в Біловезькій пущі. Це дуже важливо.

Ось, наприклад, стаття 7:

«Високі Договірні Сторони визнають, що до сфери їхньої спільної діяльності, яка реалізуватиметься на рівноправній основі через спільні координуючі інститути Співдружності, належать:

— співробітництво у формуванні та розвитку спільного економічного простору, загальноєвропейського та євроазійського ринку, в галузі митної політики».

Стаття 5:

«Високі Договірні Сторони визнають і поважають територіальну цілісність один одного і непорушність існуючих кордонів у рамках Співдружності.

Вони гарантують відкритість кордонів, свободу пересування громадян і передачі інформації в межах Співдружності». Ось така угода була підписана.

Але вже 10 грудня 1991 року Верховна Рада України зробила низку застережень, а 21 грудня я в Алма-Аті одержав Заяву, в якій викладалось офіційне тлумачення Біловезької угоди, якою я, Президент України, Прем'єр-міністр та інші структурні ланки виконавчої влади мали керуватися у своїй діяльності. В ній, зокрема, вказано, що (цитую):

«Україна буде створювати власну відкриту економічну систему шляхом введення власної грошової одиниці, створення власних банківської та митної систем, розвитку власних систем транспорту і зв'язку, а також участі у регіональних та міжрегіональних ринках».

Я ні в якій мірі не хочу давати оцінки цьому рішенню. Адже Верховна Рада керувалася результатами референдуму 1 грудня, в якому за незалежну Україну проголосувало 92 відсотки громадян.

Я тільки хочу звернутися до тих деяких народних депутатів, які звинувачують Президента, що його позиція щодо СНД і економічного союзу формується під впливом певних політичних сил.

Насправді Президент, підписуючи чи не підписуючи ті чи інші документи, виконував тільки волю Верховної Ради, керувався її застереженнями, за які голосували ті ж самі депутати. Тому треба мати добру пам'ять про все, що робилося у свій час тут, у Верховній Раді, і не намагатись стати національними героями як на хвилях ізоляціонізму, так і на емоціях вірнопідданства.

Адже політика — це дуже серйозна справа, яка не може довго триматись на популізмі і різного роду спекуляціях.

Ось ще деякі аргументи.

Усвідомлюючи важливість підтримки усталених і формування нових економічних зв'язків між господарськими суб'єктами України з іншими державами СНД і, в першу чергу, з Росією, але на принципах рівноправ'я і взаємної вигоди, за нашою ініціативою, підкреслюю, за нашою ініціативою, і про це писала преса, ці питання були предметом всіх моїх двосторонніх зустрічей з Президентом Росії та лідерами інших держав.

Саме Україна була ініціатором прийняття на зустрічі глав держав у Мінську 22 січня цього року Декларації про основи економічного співробітництва СНД і активно просуває конкретний проект документу.

Хотів би також нагадати, що у травні ц. р. Президент України разом з керівниками держав СНД підписав рішення, яким давалось доручення готувати відповідні документи для здійснення практичних кроків по створенню економічного співтовариства.

Але при цьому я зробив певні застереження, в тому числі і в питанні термінології, які також випливають з відповідного рішення та Заяви Верховної Ради України. Думаю, це також має бути враховано народними депутатами, якщо вони поважають свої власні рішення.

А тепер детальніше щодо економічної інтеграції та економічного союзу.

Вважаю, що сьогодні виступати проти економічної інтеграції, проти економічних зв'язків України з іншими державами — це означає захищати безглуздя. Адже, як свідчить досвід інших держав, економічне співробітництво, інтеграція є характерною ознакою сучасних міжнародних відносин.

Фактом є те, що західноєвропейські держави утворили спільний ри-

(Закінчення на 4-й стор.).

ДО КОГО Ж МИ БУДЕМО ІНТЕГРУВАТИСЯ? КРАЩЕ ПОДБАЙМО ПРО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАШИХ ТОВАРІВ!

Виступ Голови Верховної Ради України І. С. ПЛЮЩА на сьомій сесії Верховної Ради 1 вересня 1993 року

Шановні народні депутати!

Питання програми дій Уряду по виходу України з становища, в якому ми опинилися, надзвичайно важливе. І мені здається, що вірно поступили ті депутати, які наполягали з першого дня нашого зібрання, що це основне питання і ми повинні його розглянути першочерговим. Адже з ним пов'язані й інші питання, як би їх не намагалися поставити на перший план.

Я думаю, сесія поступила вірно, підійшовши до розгляду цього питання. Поділяю точку зору тих депутатів, які говорили, що це такий проект програми, над яким можна грунтовно далі працювати. І найбільш, на мій погляд, кваліфіковано зробив її аналіз народний депутат Павленко. Він також відзначив, що в програмі є багато позитивного. Я поділяю ці думки.

Але у нас сьогодні політичне становище таке, що вона не могла розглядатися чисто в економічному плані. Були великі нашарування наших сьогоднішніх політичних незгод, різні точки зору. Але це, як свідчить досвід інших демократичних країн, для парламенту є нормальним явищем.

Тому вважаю, що не повинно бути ніяких підстав звинувачувати того чи іншого депутата у тому, що він сьогодні висловлював різко протилежні точки зору. Це його право.

Я також хочу висловити свою думку. Перш за все відзначу, що програма, на жаль, хоч вона довго готувалася, але подана в дещо поспішному вигляді. І як сказав народний депутат Петров, доповідь прем'єра частково розходиться із запропонованим проектом програми. Та це нормальне явище.

І я про це згадую не тому, щоб звинувачувати Прем'єра чи когось іншого, хто розробляв програму. Маю на увазі, що потрібно з урахуванням усіх висловлених зауважень доопрацювати проект, щоб він став єдиним, цілісним документом. Врахувати і пропозиції депутатів Юхновського, Дорогунцова, підтримані іншими. Тобто, треба продовжити роботу над програмою. Я не поділяю точок зору тих, хто говорив, що сьогодні чи завтра по ній можна буде прийняти рішення.

Тепер щодо тверджень, які були висловлені про неплатоспроможність України. Я вважаю, що це взагалі антиполітично, антиекономічно і не відповідає реальній дійсності, на які б вагомі, авторитетні інститути тут не посилалися. Називався, зокрема, Інститут економіки, я, правда, такої довідки не бачив. Але є висновки відомих у Європі і в світі наукових закладів та структур, які визнають, що потенціал в Україні, незважаючи на те, що з ним зроблено, сьогодні такий, що її можна віднести до першої десятки країн. Це свідчить про те, що всі — і Верховна Рада, і Президент, і Уряд — не вміємо використовувати наявний потенціал. В доповіді на урочистих зборах, присвячених другій річниці незалежності України, я казав, що, на жаль, вже третьому Уряду не вдається цього зробити. Не малось на увазі, що три Уряди провалили роботу, а Верховна Рада така вже дуже здібна. Я говорив про це, щоб ми зробили більш глибокий аналіз, з'ясували глибинні причини, чому ж і третьому Уряду не вдається цього зробити.

Сьогодні під час розмови з послом Словаччини ми обмінювалися думками з цього приводу. Він, зокрема, зауважив: «Якби наш Уряд прийшов до парламенту і сказав, що Словаччина зробила помилку, розділившись з Чехією, і вона сьогодні не платоспроможна, то у нас була б така буря, що її важко було б вгамувати». У нас же це нормальне явище. А хотілося б, щоб подібні висловлювання зникали з нашого лексикону.

Друге — про неконкурентоспроможність наших товарів на світовому ринку. Давайте запитаємо себе: якщо ми створимо економічний союз, то хіба вони відразу стануть конкурентоспроможними? Давайте згадаємо, чи були такими товари в колишньому Радянському Союзі і чи рубль, який штучно тримався конвертованим до долара, був справді конвертованим. Ви ж знаєте, що не при вільній Україні, не при незалежній Україні рубль назвали дерев'яним, а раніше. Ви ж знаєте, що жодна з валют — не тільки Радянського Союзу, а й країн РЕВ — не була конвертована і ніхто з нею не мав серйозних справ.

То до кого ж ми будемо інтегруватися, з ким об'єднуватися, щоб створити ще якусь нову валюту, вже не дерев'яний, а листвений чи ще якийсь рубль і щось з ним робити? Чи справді є в цьому потреби?

Давайте краще серйозно дбати про конкурентоспроможність наших товарів. І тут я хочу, щоб директори та інші керівники, які й сьогодні продовжують робити товари низької якості, зрозуміли, що краще їх не робити, не витрачати на це пальне, газ та інші матеріали, а людям платити допомогу по безробіттю.

Тепер щодо питання про надзвичайні заходи. Може, я не зовсім вірно процитую Леоніда Даниловича, який сказав, що «я проти надзвичайного стану, я за надзвичайні заходи і надзвичайні дії». Але ж у свій час, йдучи назустріч бажанням Прем'єра, ми затвердили запропонований склад всієї команди, яку він хотів. І дали Уряду такі повноваження, що він міг вживати і надзвичайні заходи. Але час до 18 травня показав, що не тільки надзвичайних заходів і відповідних дій не було вжито, а були прийняті такі заходи, які ускладнили здійснення й існуючих, може, не ідеальних, не кращих законів.

Тепер наступне питання. Кажуть, дайте нам право змінювати міністрів, які конституційно не призначаються Верховною Радою. Але ж таке право є сьогодні. Указом Президента призначаються і звільняються міністри, як і обумовлено Конституцією. Яке ж ще право треба?

Порушувалось тут і питання про Національний банк. Сьогодні мені було дуже дивно слухати, коли народний депутат Павло Степанович Кислий, який є прихильником ринкової економіки, сказав: як же ми допустили створення комерційних банків? Якщо ми вважаємо, що комерційні банки — це біда, тоді давайте повернемось до тієї системи, що була. Але ж комерційні банки є майже у всьому світі. У нас ще нема приватних банків, а в країнах, де є ринкова економіка, діють приватні банки. Нам треба змиритися з тим, що банк є банк і він не підпорядковується нікому. Зустрічаючись з президентами, главами урядів, які бували в Україні, я запитував: «Скажіть, кому у вас підпорядкований національний банк?» Вони на мене дивилися здивованими очима. Як кому? Нікому. Хто ж тоді обирає голову банку? У одних країнах його призначає уряд, вірніше вносить пропозицію на обрання, в інших — парламент.

Ми 2 червня прийняли рішення підпорядкувати Антимонопольний комітет і Фонд державного майна Кабінету Міністрів. Наступним пунктом записали, що в разі розходження рішень Національного банку з Урядом надати право Голові Верховної Ради накладати на них вето за пропозицією Уряду. Але жодної пропозиції від Уряду з того часу не надійшло. Тепер знову чуємо: «Підпорядкуйте нам Національний банк».

Депутати просили, щоб я дав до-

(Закінчення на 5-й стор.).

ВИСТУП Л. М. КРАВЧУКА

(Закінчення. Початок на 3-й стор.)

нок, до економічної інтеграції рухаються США, Канада і Мексика, економічні спільноти в Африці та в інших регіонах.

Мотиви формування таких угруповань економічного характеру не були однозначними. Були тут і наміри добровільності, рівноправ'я, бажання спільними зусиллями подолати труднощі, але нерідко держави йшли на інтеграцію і під впливом життєвої необхідності, яка диктувалась безвихіддю спільного колоніального минулого. Це історія.

Але завжди рух держав до економічної інтеграції відбувався поступово, поетапно і обов'язково мав на меті вигоди, зміцнення власної держави, суверенітету і незалежності. Це аксіома.

Вважаю, що наш підхід до участі в економічній інтеграції у світі має визначатись в першу чергу реальними національними інтересами в цій сфері. Він має грунтуватись на історичному досвіді нашого народу, інших країн і логічно випливати з тих правових засад, які вже були сформульовані українським парламентом.

Ми можемо і повинні шукати саме такі форми і шляхи співробітництва з іншими державами, які є найоптимальнішими для забезпечення здійснення раціональних структурних перетворень нашої економіки, переведення її на ринкові рейки, використання внутрішніх можливостей.

Ми зацікавлені у встановленні з іншими державами таких економічних зв'язків, які реально дозволять нашим виробничникам швидко здійснювати взаємні розрахунки, вільно переміщати товари, послуги і капітали на засадах, апробованих світовою практикою, які довели свою ефективність і вигідність.

До речі, вчора я звернув увагу на виступ депутата Мартиненка, який дуже слушно зауважив, що для нього як для директора найбільш важливі дві проблеми: банк і мито, і тоді він усі питання виробництва зможе вирішувати сам, без нового центру, без диктату з боку чи то Києва, чи Москви.

Хотів би при цьому наголосити: головним мірилом, на яке орієнтуватиметься Україна в економічній інтеграції з іншими державами, буде те, наскільки така інтеграція сприятиме подоланню труднощів і зміцненню її політичної незалежності. Бо саме в рамках незалежної держави є найбільш перспективний шлях до встановлення добробуту народу України.

Але у зв'язку з обговорюваною проблемою постає питання: а чи є у нас зараз відповідні розрахунки, аналіз запропонованих проектів документів, їх плюсів і мінусів для України, того, що ми з цього будемо мати сьогодні, завтра, в перспективі.

На жаль, можу сказати відверто, що немає. Та й не могло бути, тому що тільки 27 серпня одержані останні проекти документів про економічний союз з урахуванням усіх зауважень і пропозицій.

Хто їх має зробити, ці розрахунки і цей аналіз? Безперечно, Уряд, комісії Верховної Ради, президентські структури і Академія наук України. Слід все зважити, зробити висновки, зауваження і прийняти відповідне рішення.

Ці висновки, я певен, мають базуватися не на політичних заявах і емоціях, а на серйозних розрахунках і здоровому глузді. Дуже хотілося б, щоб ми нарешті припинили ці змагання: хто за союз, хто проти союзу, кого геть, кому хвала, а сіли за стіл і тверезо у всьому розібралися. Я не сприймаю і ніколи не погоджуся з тим, щоб розглядати економічний союз як якусь аморфну структуру, як абстрактну формулу, яку можна або зразу приймати, або зразу відкидати.

Ми повинні розглядати цей союз не як поняття, а як конкретний договір, втілений у конкретному документі, який можна проаналізувати і зробити остаточні висновки, тобто прийняти рішення. Я вважаю, що тільки такий підхід є реальним, і на цьому ми усі мусимо стояти. Якщо ж нас не влаштовує запропонований проект, то чому б не розробити свій власний, що відповідав би інтересам України та рішенням її Верховної Ради.

Може, однак, бути і другий варіант. Піти за течією, як кажуть без керма і вітрил, відмінити всі закони, ухвали Верховної Ради, що стосуються питань економіки, денонсувати їх і діяти за чужим сценарієм. Але не думаю, що це було б розумним і виваженим кроком.

Я виступаю за перший варіант. Тоді люди побачать, що ми підходимо до цього питання зважено і серйозно, без емоцій та мітингових пристрастей.

Про це говорять і відповідні висновки спеціалістів. Деякі з них навіть вважають, що таке питання слід винести на вирішення усього народу. Але для цього потрібно насамперед визначитись тут, у цьому залі, зійтися на одному усім: і Кабінету, і Верховній Раді, і Президенту, перестати сперечатись і прийняти конкретне рішення.

Нещодавно ми відзначили другу річницю нашої незалежності. Звичайно, це був не найкращий період для святкування, але попри всі труднощі і складнощі сьогоднішнього життя ми все ж побачили на обличчях людей посмішки, гордість за свою державу. Адже за всю свою багатовікову історію Україна була незалежною тільки якихось десяток років, і два з них припадає на наш, хоч і дуже важкий, але незабутній час.

Головне, що в нашу незалежність повірили мільйони людей, які готові віддати за неї всі сили, в неї повірив увесь цивілізований світ.

Ця свята віра більшості людей у свою державу, у її майбутнє і є тією головною рушійною силою, якою має керуватися сьогодні кожен політик, кожен урядовець, кожен обранець народу. І ми всі маємо щиро берегти цю віру, захищати її від усіляких зазіхань і внутрішніх, і зовнішніх недругів. Відійти від неї, зневажити її було б справжньою трагедією, катастрофою.

Бо ж занадто багато сумних прикладів ми мали у своїй багатостраждальній історії.

Однак така позиція в жодному разі не означає принципових заперечень щодо самої ідеї економічного співробітництва. Документу слід надати більш спокійного і реалістичного характеру, щоб він був не декларацією про наміри, а практичною базою взаємодії незалежних держав, щоб не було загрози втратити здобуте.

Я хочу ще раз сказати з цієї трибуни, що ніколи не виступав проти економічного союзу з Росією, Білоруссю, іншими державами колишнього СРСР. Нині економічна ситуація така, що ми повинні тісно взаємодіяти, користуючись взаємними ресурсами, сировиною, обмінюючись продукцією.

До того ринку, якого прагнемо, тобто світового, ми ще не підготовлені, та й нас там не вельми чекають. Туди потрібно пробиватися. І пробитися можна лише з дешевою і висококякісною продукцією, створивши відповідні інфраструктури. Але це зовсім не означає, що ми не маємо про це думати і не робити відповідних кроків, щоб здійснити цю важливу мету.

Тому я — за економічне співтовариство. Але відповідний документ має виходити з інтересів кожної держави — і Білорусі, і України, і Росії, аби ми знову не потрапили в складну ситуацію, не починалі все спочатку, ламаючи напрацьоване, не знаючи наслідків, не маючи чіткої відповіді, а що попереду. Невже хтось думає, що створити спільні структури сьогодні, причому владні структури (а про це йдеться в документі), чи відмовитись від напрацьованого Верховною Радою законодавства — це так просто. А хто може сказати, які будуть наслідки цього?

Досвід вже має нас чомусь навчити. Адже, окрім усього іншого прожитий час був для нас і часом руйнування ілюзій, руйнування болісного, непростого. То чи слід сьогодні створювати ще одну ілюзію, що тільки інтеграція може нині врятувати нашу економіку?

Я підтримую тих депутатів, хто виступав з цієї трибуни і доводив, що без того, поки ми самі не вирішимо питання внутрішньої економічної політики, що стосуються приватизації, демонополізації, налагодження функціонування банківської та фінансової системи, поки не навчимося заробляти, платити, а не брати за спасибі, ми з цієї кризи ніколи не вийдемо.

Я ставив конкретне запитання багатьом: сьогодні нам тяжко. Та чи завтра, опісля входження в економічний союз, нам стане легше? Чи для нас нафта стане дешевою? І чув відповідь: не стане.

Зрозуміло, і ціни не будуть такими, як раніше. Бо і Росія, і всі інші держави йдуть до ринку. А ринок — це оплата за затратами.

Нас переконують: ми не можемо жити тому, що є світові ціни. Але ж усі без винятку держави живуть за світовими цінами.

Щоб жити за світовими цінами, мають бути і відповідні затрати. Знову ж таки, іншого шляху немає. Невже хтось думає, що можна відтворити колишній Союз з його централізованою системою, плановими органами і все знову повернути по-старому?

І це після того, що відбулося не лише в Україні, а й в інших державах. Навіщо жити в світі ілюзій? Навіщо обдурювати людей? Їм потрібно сказати правду. Ситуація така: ми можемо успішно жити й працювати лише в тісній взаємодії з країнами колишнього СРСР, але не втрачаючи своєї економічної незалежності, не потрапляючи в кабальні умови до інших країн.

Безперечно, інтеграція має вирішити ряд важливих питань, і насамперед, зняти усі штучні перепони, які нині є в економічному житті. Це важливо, але цим усе не вичерпується.

Отже, моя позиція: я за економічну інтеграцію в будь-якій взаємоприйнятній формі. Однак я виступаю проти тиску, проти ілюзій, проти односторонніх вигод і намагань здійснити нездійсненне, але за взаємовигідне співробітництво усіх держав колишнього Союзу.

Висновок: економічне співробітництво в межах СНД об'єктивно необхідне. Документ маємо розглянути і прийняти відповідне рішення. А відкладати його з порога — це було б неправильно політично, не відповідало б інтересам нашого народу, нашої держави.

Які ж, на нашу думку, головні напрямки дій на найближчу перспективу у політичній та економічній сферах?

Перше. Слід розробити чіткий план стратегічної поведінки в нинішній ситуації з урахуванням всіх чинників, що впливають на становище України. Мета — перехопити ініціативу як у зовнішньополітичних відносинах, перш за все, з Росією, так і у внутрішньополітичних процесах, де багато що пущено на самоплив.

Усі гілки влади повинні знайти спільну обгрунтовану платформу і зійтися на однозначному рішенні. А політичні лідери — перестати змагатися в промовах і деклараціях, а вірно робити свою справу і відповідати за неї.

Друге. Україна повинна глибоко осмислити своє геополітичне становище як складової частини органічної цілісності, що склалася впродовж століть на теренах Центральної та Східної Європи, Центральної і Північної частини Азії. Зміна політичних режимів і поява нових держав у цій частині світу не призвели до розпаду даної цілісності, що об'єктивно вимагало від останніх — як суб'єктів політики — лише модернізації взаємовідносин, а не їхнього фактичного розриву. Знову ж таки модернізації, а не відновлення. Тому що формула відновлення означає повернення до старих структур.

Намагання повністю залишити дану цілісність і водночас переорієнтуватися на західноєвропейську спільноту не увінчалися, та й не могли увінчатися успіхом. Ми до цього ще не готові. Особливо це позначилося на економіці. Намагання країн євразійської цивілізації увійти в західний ринок, згорнувши при цьому взаємні зв'язки, призвело до фактичної катастрофи їхніх економік.

Тобто інтеграція має бути не силовою, а закономірною, виходячи з об'єктивних передумов. Тому потрібне налагоджування у нових формах всебічних, перш за все економічних зв'язків з традиційними спільниками, більшість яких є до того ж сусідами України.

Третє. Визнання факту взаємозалежності з країнами СНД, і перш за все з Росією, вимагає постійного зіставлення реформування економіки України з процесами в Росії. Мета полягає в тому, щоб за всіх можливих відмінностей у методах здійснення реформ постійно перебувати в якісно одному економічному полі з Росією.

Я вам нагадую, що ми значно відстали у цій справі, і якщо так піде й далі, то незабаром будемо не готові до інтеграції не тільки з європейськими країнами, а й із самою Росією. Тому що ми стоїмо, а інші йдуть уперед.

Я хотів би, щоб водночас ми більш серйозно аналізували ті політичні процеси, що відбуваються в Росії, і мали на увазі дії тих сил, які заявляють про свої, скажемо м'яко, не дуже дружні наміри стосовно України. Я не хочу перебільшувати їхній вплив у Росії, але зовсім нехтувати цим просто не можна. Про це свідчать і публікації у деяких російських газетах напередодні нашого Дня незалежності.

Четверте. Безумовно, реалізувати ці та інші актуальні завдання, що постали перед українською економікою, неможливо без відповідних кадрів.

При відповіді на питання «Чого не вистачає Україні для того, щоб вийти з кризи?» найбільше — 78% набрав варіант: «Розумних людей, що розуміються на економіці».

Справді, новим кадрам необхідні загальноекономічна, загальногуманітарна освіченість, високі культура та інтелект, а також справжня відповідальність за доручену справу. Ну, і звичайно, відповідний рівень соціальної захищеності. Проблеми перед ними стоять надзвичайно важкі. Але вирішити ми можемо їх тільки самі, обравши правильний економічний курс, в тому числі і курс на інтеграцію, зваживши всі плюси і мінуси, прийнявши правильне рішення.

Оскільки я вже стою на цій трибуні, то я хотів би висловити своє ставлення до референдуму, тим більше, що це питання порушувалось на сесії. Для того, щоб на нього відповісти, я хочу задати вам і собі одне запитання: «Чого ми хочемо від референдуму?». Зруйнувати владу чи цивілізовано її передати?! Якщо зруйнувати, то справді такий референдум (я маю на увазі референдум, який заплановано на 26 вересня) потрібний. Бо, крім протистояння, він нічого не дасть, тому що не має конституційної розв'язки. Наслідки його всім відомі, і тут нічого нового ніхто вже більше не скаже. І не треба пересмикувати фактів. Я виступав (коли почитати мої два виступи і не висмикувати окремих вигідних для когось слів) за вибори, тобто за передачу влади. Вибори всіх її гілок. Потрібно тільки розвести ці вибори в часі. Чому я так виступаю? Спробую пояснити.

Коли відбудуться вибори до органів влади — представницької і виконавчої (так ми записали вже в проекті нової Конституції), то буде утворена структура влади від низу до центру, буде утворена структура влади і не буде вакууму влади.

Новий парламент обирає, призначає новий уряд і в Україні є влада, яка управляє країною, нова влада, сформована народом і призначена, щодо уряду, відповідно новою Верховною Радою. Тоді можна ставити питання про передачу влади, або про переобрання Президента. Це нормальний шлях цивілізованої передачі влади. Щоб ми не сперечалися, вийшли з честю з цієї ситуації, яка склалася. Зараз доводити, хто більше має балів, в кого вищий рейтинг, в кого нижчий — це, вибачте на слові, не серйозно сьогодні, адже наш рейтинг добре відомий.

Тому не треба доводити Україну до війни, а треба передати мирно, цивілізовано, серйозно владу для того, щоб ця влада працювала і зберегла Україну. Але я так бачу, що є такі сили, які хочуть це питання поставити по-іншому.

До речі, шахтарі (тут також не треба пересмикувати фактів — відповідні документи лежать у Верховній Раді, і я мав розмову з шахтарями перед останнім виступом) ставили питання саме про дострокові вибори всіх гілок влади.

От і все. І давайте перестанемо навколо цього розгортати дискусії, які, крім лиха, нічого нашому народові не приносять. Я готовий і закликаю вас до цивілізованої передачі влади, а не до конфронтації.

Дякую за увагу.

ВИСТУП І. С. ПЛЮЩА

(Закінчення. Початок на 3-й стор.). відку про те, що ж це за 75 документів, про які вже мусується і в інтерв'ю кореспондентам, і сьогодні на сесії, що вони, мовляв, надіслані до Верховної Ради і не розглянуті нею, а це не дає можливості працювати. У мене є довідка по кожному документу, та зачитувати її немає часу. Але скажу, що у Верховній Раді знаходиться в роботі 69 проектів законів, 21 із них розглянуто в першому читанні, 48 ще не розглядались на сесії. Але тільки 16 із них стосуються економічних питань; причому шість внесено в серпні цього року. Одинадцять проектів врегульовують питання Збройних Сил, громадянства тощо. Одні з законопроектів ще треба розглядати в комісіях, інші — в Президії Верховної Ради. Це нормальний законотворчий процес. І не розумію, чи справедливо звинувачувати так Верховну Раду в стриманні економічних реформ.

До речі, хотілося б запитати: чому ж тоді до червня, коли Уряд мав додаткові повноваження, не приймалися ним відповідні декрети? Тоді ж не потрібно було виносити ряд важливих питань на сесію Верховної Ради.

Тобто мова йде про намагання перекласти якусь вину з одних на інших.

А тепер щодо економічного союзу, який, за твердженням одних, врятує Україну, а дехто його категорично відмітає. У цьому зв'язку хочу сказати, що на адресу Верховної Ради України надійшов лист від міністра палива і енергетики Російської Федерації Шафраника. Він звертається до депутатів, і тому не можу його не оголосити.

«Шановні народні депутати!

Десятиріччя Росія й Україна були зв'язані тісним взаємовигідним співробітництвом у створенні й розвитку паливно-енергетичного комплексу. Нема необхідності пояснювати й аргументувати нашу спільну залежність у питаннях інвестування, видобутку та переробки нафти й газу. Розуміючи це, в Сургуті в березні нинішнього року на добровільній основі було підписано міжурядову угоду по нафті й газу, яка визначала принципи взаємовідносин і була спрямована на спільну роботу по розвитку, насамперед, Тюменського нафтогазового комплексу. Протягом 1993 року проблеми нафтозабезпечення України неодноразово обговорювались на рівні президентів та прем'єр-міністрів наших країн. За їх підсумками приймалися відповідні рішення.

Росія виконувала і виконує поставки визначених міждержавною угодою обсягів енергоресурсів в Україну, незважаючи на далеко не повну забезпеченість своїх внутрішніх потреб у нафті та нафтопродуктах. В той же час, і саме цим викликане моє звернення до вас, шановні депутати, зустрічні поставки України не перевищують десять відсотків від узгоджених міжурядовою угодою обсягів.

Українські підприємства не тільки не поставляють продукцію, але й не розраховуються за вже поставлені енергоресурси. Нафтові компанії та підприємства Росії не можуть у подальшому поставляти нафту й нафтопродукти безплатно. На сьогоднішній день заборгованість України за вже виконані поставки нафти й нафтопродуктів становить 254 млрд. рублів. Практично нафтогазовий комплекс Росії, сам перебуваючи в кризовій фінансовій ситуації, безпроцентно інвестує економіку України.

Я не впевнений, що гостроту ситуації з нафтозабезпеченням у повному обсязі відчуваєте ви, народні депутати, а тим більше — жителі України. Ще недавно Росія видобувала 610 млн. тонн нафти, з яких 55 мільйонів поставляла споживачам України. В цьому році баланс видобутку нафти в Росії значно менший, а це значить, що в наступному році вона зможе поставити Україні лише 8—10 млн. тонн. І це не тому, що Росія, як іноколи звучить в українській пресі, не хоче і не дає цю сировину українському народові Прошу зрозуміти — вже наступає період, коли ділити і поставляти просто нічого.

В надрах Росії нафта є, її можна видобути, але ваша невизначеність позбавляє Україну забезпечити свої потреби. Час йде і кожен день ще більше ускладнює і загострює ситуацію, яка може стати незворотньою.

Я неодноразово звертався особисто до міністра промисловості, голови Комітету по енергетиці, Голови Уряду України, викладаючи нашу тривогу й стурбованість з усіх цих питань, одержував обіцянки, але справа не зрушується, ситуація не поліпшується. З початку 1993 року реальних, конкретних дій, адекватних стану справ з нафтопродуктозабезпеченням, українською стороною практично не вжито.

Наша позиція — організувати нормальну взаємовигідну дружню роботу в інтересах Росії й України. Тим більше, що іншого виходу у наших країн і наших народів нема.

Сподіваюсь на ваше розуміння, об'єктивну оцінку ситуації й прийняття конкретних рішень та дій». (Прим. — Текст листа подається з деяким скороченням).

Коментарі, як кажуть, зайві. Хто не давав право виконувати підписану угоду в повному обсязі? Якщо не давали право обставини або було потрібно внести якісь зміни та доповнення до законів, якесь інше рішення, то треба було вносити пропозиції у Верховну Раду.

Далі я хочу сказати, що документи, які стосуються майбутньої, вересневої зустрічі глав держав СНД в Москві, надійшли до Верховної Ради буквально сьогодні. Ми їх розмножимо і дамо у постійні комісії. Треба проаналізувати їх, зробити кваліфіковані висновки й пропозиції, зроблять це й Уряд та інші структури, яким доручив Президент. Потім їх узагальнимо, розглянемо і приймемо рішення, яким і будемо керуватися.

І останнє, щодо референдуму. Я просив би вас все ж визначитися — або це питання треба обговорити у комісіях, або продовжити його обговорення на сесії і прийняти відповідне рішення. Неприйняття його тільки дає підстави декому використовувати становище, яке склалося, в амбіційних, вузьковідомчих інтересах. Як на мою думку, то референдум Україні потрібний. Тільки який і коли його проводити.

Дякую за увагу.

Соціальний зріз

ВИХІД З ПАСТКИ ДЛЯ СТАРИХ

Жахом приреченості наших старих віє нині з багатьох публікацій. «Золоту» пастку для них встановлено за всіма законами ринку. А ми їх не захищаємо. Зокрема, у нас немає захисту людей похилого віку і самотніх від нечистих на руку «комерсантів», які намагаються заволодіти їхніми квартирами. Ситуація страшна тим, що навіть, якщо добросовісна фірма «Райська» сьогодні буде чесною з клієнтами-пенсіонерами, які обіцяють передати їй квартири після відходу в небуття, то немає гарантій від того, що завтра її президентом не стане негідник, який оплачуватиме грішми прискорене звільнення цих квартир.

Описана ситуація викриває міф про те, що ринок сам по собі може вирішити всі проблеми. Його енергію треба обмежити надійними механізмами захисту людей.

Уявіть собі круглий стіл, за яким сидять представники всіх релігійних конфесій міста, району, ветеранських організацій, місцевої влади, банків, крупних підприємців і підприємств. Вирішили заснувати неприбутковий фонд взаємодопомоги пенсіонерів. Засновники зібрали початковий капітал, найняли виконавчого директора фонду, затвердили статут, штатний розклад, кошторис витрат і сповістили всіх людей похилого віку, що вони можуть укласти договір, за яким фонд бере на себе щомісячні виплати за доставку продуктів, кваліфікований догляд або довічне утримання (варіанти в договорі). Квартири, що звільняться, фонд продаватиме тільки на аукціоні, а одержані гроші направлятиме для фінансування обслуговування пенсіонерів. За статутом засновники фонду і його співробітники не одержують дивідендів. При розформуванні фонду його майно і фінанси можуть перейти або у власність міста, або іншій неприбутковій організації.

Фонд, заснований та діючий на таких засадах, виключає матеріальну заінтересованість засновників і співробітників у прискореному вивільненні квартир. Правила продажу квартир з аукціону виключають заінтересованість сторонніх осіб, тому що заздалегідь невідомо, хто придбав квартиру.

Участь у раді фонду представників різних конфесій, ветеранських організацій дозволить усю роботу фонду будувати чесно і сумлінно, чим забезпечить максимальну довіру людей похилого віку до нього.

Представники банків, підприємців і підприємств допоможуть зібрати початкові кошти, кваліфіковано вкладуть гроші, що надходять від продажу квартир, і потурбуються про захист їх від інфляції та проконтролюють правильність витрачання коштів співробітниками фонду. При виході на самофінансування з появою надлишкових коштів фонд може виконувати додаткові програми для людей похилого віку. Наприклад, будівництво для пенсіонерів кооперативних будинків з усіма видами обслуговування: створення банку милосердної праці, в якому добровольці відпрацьовують по 100—1000 годин, доглядаючи старих і хворих, а в майбутньому зможуть одержати від банку для себе стільки ж годин обслуговування.

Рамки статті не дозволяють докладно викласти всі деталі статуту фонду, спрямовані на гарантування прав людей похилого віку.

Наведу ще одне. Рада фонду контрактом встановлює високу зарплату співробітникам і виключає будь-які види премій для того, щоб вони цінували свою роботу і не були заінтересовані у вивільненні квартир.

Головний довід опонентам: якщо сьогодні не створити у містах і областях такі фонди, ми не зможемо захистити наших батьків і матерів, дідусів і бабусь, і вони змушені будуть йти на умови не завжди чесних комерсантів. Неминучий і такий наслідок. Пірати, які нажили капітал на старих, добравши смаку, збільшуватимуть криваві гроші на інших людях. Тільки громадськість, поєднавши зусилля влади, конфесій, комерсантів та ветеранів, здатна від початку і до кінця контролювати ситуацію, щоб престарілі могли спокійно доживати свій вік.

Дай, Боже, нам розуму зробити це швидше.

Олег САЛТИКОВ,
депутат Харківської міськради.

В ІМ'Я ЕКОЛОГІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

Розроблено й оприлюднено проект концепції Національної програми охорони навколишнього природного середовища України. Працюючи над розробкою концепції, спеціалісти Мінприроди України мали на меті, що він стане програмним документом виходу України з екологічної кризи, в якому будуть сформульовані засади нової державної екологічної політики на значний період (10—15 років).

Тому в даному проекті максимально враховано й акумульовано концепції й пропозиції багатьох наукових і громадських організацій України, а також зарубіжний досвід вирішення цих проблем.

Міністерство охорони навколишнього природного середовища вважає, що в концепції даної Національної програми має бути проголошено, що вихід з екологічної кризи — важлива частина державної політики України, і без її здійснення не може відбутися становлення України як розвинутої європейської держави.

Відповідно до цього в проекті чітко сформульовані принципові положення такої політики. Зокрема, дано перелік завдань природоохоронної діяльності та конкретний план дій щодо їх реалізації з визначенням мети, пріоритетів, послідовності виконання завдань і очікуваних результатів на кожному етапі. Названо механізми здійснення природоохоронної політики та вимоги до всіх необхідних видів його забезпечення — правового, технічного, організаційного, фінансово-економічного, кадрового. Наголошується, що зусилля в природоохоронній діяльності мають бути спрямовані не тільки на боротьбу з наслідками негативного впливу на довкілля, а насамперед на усунення тих причин, що їх породжують. Тому в проекті концепції велика увага надається екологізації технологій та структурній перебудові економіки України. Пропонується тісне поєднання ринкових економічних механізмів з природоохоронною діяльністю.

Спеціальні розділи проекту концепції присвячені екологічній освіті і вихованню населення, співпраці з громадськістю.

Повний текст проекту концепції Національної програми охорони навколишнього природного середовища вміщений у номері «Української газети» за 2—15 вересня цього року. Мінприроди України розраховує, що громадяни, організації, підприємства і установи висловлять свої зауваження і побажання щодо даного проекту концепції Національної програми.

Вони будуть вивчені і враховані в остаточному варіанті концепції, який буде подано на затвердження Верховною Радою України.

Прес-центр Мінприроди України — Укрінформ.

СП У ДЗЕРКАЛІ СТАТИСТИКИ

За підрахунками експертів Міністерства статистики, кількість діючих спільних підприємств у нашій державі суттєво збільшилася протягом І півріччя 1993 року і становила 1794 проти 811 у 1992 році. Зросла й кількість цих центрів спільного підприємництва, що виробляли продукцію та надавали послуги (без торговельних): 1046 проти 649. Кількість персоналу цих підприємств зросла відповідно з 44622 до 65254 чоловік, в тому числі громадян інших країн — з 512 до 534. Якщо 1992 року витрати на оплату праці персоналу спільних підприємств становили 3668,2 млн. крб., то в І півріччі 1993 р. — 17126,0 млн. карбованців. Обсяг виробництва продукції, робіт, послуг зріс з 66,9 до 307,7 млрд. карбованців. Реалізація продукції на внутрішньому ринку зросла з 60,3 до 393,6 млрд. крб., а також з 39,8 до 90,6 млн. дол. США.

Експорт, що його здійснили спільні підприємства, збільшився з 105,4 до 121,6 млн. дол. США, імпорт, навпаки, зменшився з 199,9 млн. дол. США до 159,7 млн. дол. США.

У І півріччі ц. р. продовжувався процес утворення і розширення центрів спільного підприємництва. Основні центри їх концентрації: м. Київ — 359 діючих підприємств, Одеська область — 274, Львівська — 278, Дніпропетровська — 141, Закарпатська — 107, Харківська область — 103 діючих підприємства.

Прес-служба Кабінету Міністрів України.

Продиктовано в номер

«Висловлюємо недовіру»

«Зовнішні та внутрішні вороги державності України за два роки зробили все, щоб перекреслити Акт нашої незалежності», — сказано в заяві координаційної ради партій, політичних та громадських організацій Тернопільської області. Прокомуністичні сили, зазначається далі, затягують державу у так званий економічний союз, що призведе до втрати української державності. «Висловлюємо недовіру урядові Кучми, вважаємо, що тільки якнайшвидше переобрання парламенту і всіх представницьких органів влади може стабілізувати становище в Україні,» — такими словами закінчується документ.

Знову роздмухуємо іскру?

Вільна профспілка машиністів України закликала свої організації підтримати вимоги страйкарів-залізничників Миколаєва провести індексацію заробітної плати, ухвалити новий закон про вибори і на його основі — дострокові вибори до Верховної Ради. Згідно з постановою Координаційної ради ВПМУ з 3 вересня пропонується пристати до страйку і машиністам вантажних поїздів, а з 10 вересня — і пасажирських.

Похід на Київ

Представники близько 20 трудових колективів вугільних підприємств Донбасу, лідери Незалежних профспілок гірників України, профспілки працівників вугільної промисловості Донецької та Луганської областей на нараді 2 вересня у шахтарській Макіївці ухвалили здійснити на Київ піший похід, якщо референдум 26 вересня не відбудеться. Ватажки шахтарського руху вважають, що Президент і парламент, блокуючи проведення референдуму, порушують умови, на яких було зупинено червневий страйк, і вимагають їхньої відставки.

«Мрія» — перлина «МАКСу-93»

У Москві 1 вересня відкривсь Міжнародний авіа-космічний салон-93 (МАКС-93), що триватиме по 5 вересня. У ньому беруть участь українські конструктори та авіабудівники з АНТК ім. О. Антонова, Харківського авіаційного ВО, НДІ аеропружних систем. У салоні також беруть участь авіатори Росії, Німеччини, США, Великобританії, Китаю та інших авіаційних держав світу. І можна, поза всяким сумнів, стверджувати, що Ан-225 («Мрія») став перлиною аеросалону. Особливу зацікавленість у «Мрії» виявили представники зарубіжних авіаційних фірм. Наш кореспондент побував на МАКСі-93, тож найближчим часом наша газета запропонує вам докладну розповідь про участь українських авіаторів у міжнародному салоні.

Музей ікони в КДБ

У Луцьку в приміщенні колишньої гімназії, а пізніше — КДБ, відкрився оригінальний Музей волинської ікони. В експозиції 60 реставрованих ікон. Переважають ікони, написані в сімнадцятому й вісімнадцятому століттях, у час найбільшого розквіту іконопису на Волині, де особливе місце належить відомому у світі іконописцю Йову Кондзелевичу. Найдавніші ікони — «Спасовнлах» і «Розп'яття», датовані шістнадцятим століттям. Про те, що в храмах Волині ще й досі зберігаються шедеври іконопису, говорить хоч би той факт, що в музеї окремо виставлено чотири ікони невідомих митців минулого, віднайдених в селі Бобли Турійського району. Більшість ікон, які є в експозиції, реставровані у майстернях Києва, Львова місцевим художником-реставратором Анатолієм Квасюком.

«Джерела України»

Під такою назвою у донецькому місті Авдіївці відкрився фольклорний міжнародний фестиваль. Організатори — місцевий коксохімічний завод, Спілка галузевих незалежних профспілок Донеччини та Фонд культури профспілок — запросили до участі вокальні і танцювальні колективи з 9 областей України, а також з Росії, Білорусі, Казахстану, Північної Осетії.

УКРАЇНА ПОВИННА МАТИ НАЦІОНАЛЬНУ ГАЛЕРЕЮ

Крісло для гостя

Галерея «Київ» столичної Спілки художників з'явилася у місті два роки тому. Правда, назву вона отримала дещо пізніше. Цього літа, сколихнувши тишу мертвого мистецького сезону, галерея влаштувала чотири вернісажі. Нині триває підготовка до п'ятого: відбір робіт, переговори зі спонсорами, клопоти з плакатом й каталогом виставки. Отож, директорові галереї художнику Анатолію Федірку доводиться давати інтерв'ю в перервах між телефонними дзвінками.

— І так щодня, — розповідає Анатолій Михайлович. — Не завжди вистачає часу навіть на те, щоб попрацювати у майстерні. Адже заповнити 126 виставочних місць новими роботами, маючи штат з трьох працівників (не рахуючи технічних), не так-то й легко. Рівно стільки ж експонується, наприклад, у Національній галереї в Братіславі. А у нас щомісяця — новий вернісаж.

— Яка загальна площа виставочного комплексу?

— 1603 квадратних метри. «Київ» — єдиний в Україні комплекс, що вже проектувався й будувався як галерея. Маємо два великі виставочні зали, а також два внутрішні двори — відкриті виставочні площі для скульптури. Не буде перебільшенням сказати, що комплекс унікальний навіть для всієї Східної Європи.

— Ви очолили галерею три місяці тому. Як бачиться сьогодні її загальна концепція?

— Маємо за мету показати всі найцікавіші творчі сили в Україні, незалежно від напрямів і течій. Бо ж не існує проблеми реалізму чи авангарду, є лише проблема самочинності мистецтва. На жаль, останні його здобутки в Україні — це переспіви того, що було модним на Заході 20—30 років тому. Ми маємо здебільшого компілятивне мистецтво. Першопричини — непоінформованість, сприймання західних зразків окремо від контексту. Галерея намагається якоюсь мірою ліквідувати цю прогалину. Першим таким кроком стала виставка модерної словацької графіки. На черзі виставка фінської акварелі, про яку вже ведуться переговори з посольством Фінляндії у Києві.

— Як вам вдається здійснювати такі проекти в сьогоднішніх економічних умовах?

— На Заході практично кожна галерея має опікунську раду, яку складають відомі підприємці, фінансисти, мистецтвознавці. Ця Рада затверджує та фінансує всі мистецькі проекти. Ми намагаємося теж іти цим шляхом. На жаль, сучасних «меценатів» наша галерея здебільшого цікавить як гарний «дах» для офісу в престижному районі.

Скрутне становище міської Спілки художників змушує її сьогодні здавати частину наших приміщень в оренду іноземним фірмам. Те ж, що «Київ» має всі засади стати Національною галереєю, що так потрібна Україні, хвилює виключно її директора. Зате подібний статус чомусь визнано за галереєю одного з комерційних банків. Це — нонсенс! Присвоєння такого статусу — прерогатива Кабінету міністрів, а наскільки мені відомо, про галерею при Градобанку не йшлося в жодному декреті.

— Анатолію Михайловичу, чим галерея «Київ» порадує відвідувачів наступного сезону?

— 23 вересня ми представимо киянам виставку «Тоталітарне мистецтво в Україні. 1945 — 1953». Зазначу, що це буде суто мистецька акція без будь-якого політичного підтексту. Вже сьогодні вона викликала величезний інтерес як у нас, так і на Заході, причому інтерес, повторюю, суто естетичний. Українське повоєнне мистецтво породжувало навпрочуд цікаві тенденції, як, скажімо, жанрова композиція. Розвиваючись у замкненій системі, воно стало втіленням якихось добрих, світлих ілюзій. Слід визначити, що це було не менш самостійне явище у мистецтві XX сторіччя, як, скажімо, кубізм чи фовізм. До речі, завдяки спонсорам — фірмі «Алеф LTD» та підприємцю з Канади Івану Стецьку, на вересневому вернісажі відвідувачів чекатиме сюрприз. Сподіваюся, що виставка стане помітною подією в культурно-мистецькому житті міста.

Ганна РОМАНЦОВА.

Офіційно

НЕ РЕФЕРЕНДУМ, А ДОСТРОКОВІ ВИБОРИ

Група голів місцевих Рад народних депутатів Івано-Франківщини ухвалила звернення до Президента та Верховної Ради України, в якому закликала їх відмінити рішення щодо проведення референдуму про довіру до Президента і Верховної Ради і призначити дострокові вибори парламенту України в 1993 році.

Верховна Рада нинішнього скликання, говориться у зверненні, прийняла ряд документів справді історичного значення: проголосила державну незалежність України, дала поштових процесам політичного, економічного перетворення і цим увійде в історію. Однак останнім часом Верховна Рада не відображає реальної розстановки сил у суспільстві, інтересів народу України.

Вихід з цієї ситуації — проведення дострокових виборів до Верховної Ради, вважають автори заяви. Як бути з Президентом, вони не уточнюють. Однак громадська думка в області схиляється до того, що Президентові ще треба дати строк для проведення намічених реформ.

Василь САМАРІВ.

Івано-Франківськ.

Пам'ять

У пошуках гетьманської резиденції

Тривають археологічні розкопки у Чигирині, колишній гетьманській столиці. Після відкриття на Замковій горі фундаментів і стін фортеці гетьмана Дорошенка, експедиція Інституту археології АН України під керівництвом Павла Горішнього натрапила на фрагмент папертi церкви Преображення Господнього часів Богдана Хмельницького, а також відкрила козацький цвинтар — 112 поховань кінця XYI століття. Добре збереглися під кількаметровим шаром грунту люльки, підкови, гончарні вироби, прикраси.

Однак археологи наполегливо шукають сліди найголовнішої споруди колишньої української столиці — резиденції Великого гетьмана, котра, за описом його сучасників, стояла під Замковою горою.

Продовжуються також розкопки у Суботові, родовому гнізді Хмельницьких, де археологами знайдено залишки маєтку гетьмана.

Лідія **ТИТАРЕНКО.**

Черкаська область.

Реалії

СТУДЕНТИ ЧИ ВАЛЮТНИКИ?

Останнім, хто згадував про студентів на Верховній Раді, здається, був Пинзеник, який у студентські роки підробляв биндюжником і радив нинішнім студентам займатись тим же. Але як свідчить досвід шановного екс-міністра, з такого навчання нічого гарного не вийшло. Турбота про студентів досягла вже апогею — стипендія дорівнює приблизно 75 центів.

Злет американського долара з 3,5 тисяч карбованців до 8,5 тисяч карбованців на чорному ринку і до 19,5 тисяч карбованців на валютних торгах, був зумовлений збігом багатьох факторів.

Перша за все непродуманим пільговим кредитом на 500 млрд. інфляційних карбованців аграріям. Валютними комбінаціями Національного банку, зокрема на торгах. Драконівськими заходами адміністративного «валютного регулювання», яке йшло двома фронтами: діями ЗМОПу та «Беркуту» в місцях обміну — для фізичних осіб, та постановами Кабінету міністрів — для юридичних. Зокрема Постанова Кабінету міністрів N 581, за якою місцеві підрозділи податкової інспекції «контролюють законність валютних операцій». Правомірність цього заходу може стати темою іншої статті.

І все це під провокаційні чутки «згори» про введення гривни. За обставин такої довіри чи то недовіри карбованцю це вело до панічного скуповування універсального товару — валюти.

Філософи вважають: якщо є разовий збіг обставин — це випадковість. Двічі — велика випадковість, тричі — це вже закономірність. Тож доки студенти гроші на життя будуть здобувати, «працюючи» за сумісництвом рекетирами, валютниками, доти в Україні розрізнені фактори складатимуться у фатальні закономірності.

Костянтин СТОГНІЙ.

Футбол

«БОРИСФЕН» ЗДОБУВАЄ ПРИХИЛЬНИКІВ

Першість України. Друга ліга. Пропущений матч третього туру: «Борисфен» — «Азовець» — 3:1 (2:0). Бортничі. Стадіон ДЮСШ. 2 вересня. Хмарно. 300 глядачів. Суддя А. Бриндза (Львів).

«Борисфен»: Гуменюк, Коренєв (Нестерчук), Безручко, Волосянко (Семчук), Стоянов, Мацичура (І. Федорів), Дмитрієв, Литовченко, Бєлкін, Соловйов, Матвіїв. «Азовець»: Вол. Макаренко, Сальников, Муравйов, Кондаков, Пилипенко (Ющенко), Савченко, Фурса, Єфремов, Коробченко, Павлов, Попацопуло (Вік. Макаренко), Бурдін.

Голи: Бєлкін (17,22), Литовченко (85) — у господарів, Савченко (54) — у гостей.

Варто сказати, що «Борисфен» пропустив цей матч з поважних причин: сім гравців дебютанта другої ліги входять до національної олімпійської команди, яка наприкінці серпня виступала на представницькому турнірі в Іспанії. До речі, наші олімпійці його виграли. І тренер олімпійської збірної Володимир Мунтян приїхав до Бортничів, щоб подивитися гру базової команди. І не тільки він. Тут були відомі в минулому гравці київського «Динамо», що засвідчує великий інтерес до нового клубу, де збираються молоді зірки українського футболу. Дуже вдало взаємодіяв із молодими партнерами Геннадій Литовченко, який не керував грою, а й часто був на вістрі атак. Можливо найближчим часом у складі «Борисфена» з'являться досвідчені гравці й молоді буде в кого вчитися.

Правда, «Борисфен» і зараз вирізняється побудовою гри з-поміж інших команд ліги. Поки що нечисленних прихильників команда у звітному матчі порадувала красивими голами Бєлкіна і Литовченка, осмисленими діями в центрі поля і біля воріт суперника.

Після цієї гри «Борисфен» перемістився на четверте місце. А перед ведуть одразу три команди: «Чорноморець-2», «Явір» і «Динамо» (Луганськ), які набрали по 6 очок. Крім «Борисфена», 5 очок набрали «Таврія», «Титан», «Дружба», «Войковець». Але всі ці команди провели на матч більше, ніж бориспольці.

Матчі п'ятого туру команди другої ліги зіграють 6 вересня.

Дмитро КОМАРЕНКО.

Об'ява

Надія через три тисячі років

Напередодні початку одинадцятого раунду мирних переговорів у Вашингтоні з питань врегулювання близькосхідної проблеми між Ізраїлем та палестинцями уряд І. Рабина ухвалив проект угоди з Організацією визволення Палестини про введення палестинського самоврядування у секторі Газа і в районі міста Ієрихона. А на засіданні виконкому ОВП, яке відбулося у Тунісі, лідер організації Я. Арафат переконав функціонерів цієї найвпливовішої палестинської організації у необхідності прийняття запропонованого Тель-Авівом проекту арабського самоврядування на окупованих ізраїльтянами територіях. Очікується, що на переговорах в американській столиці члени ізраїльської і палестинської делегацій узгодять деякі деталі угоди й оприлюднять офіційний документ.

Аналітики, які займаються проблемою близькосхідного врегулювання, вже відзначили значний прогрес в досягненні взаємопорозуміння Ізраїлю і Організації визволення Палестини. Адже за 22 місяці, на попередніх етапах переговорів, Ізраїль і палестинці ніяк не могли дійти згоди про палестинське самоврядування на територіях, контрольованих ізраїльськими військами. Може, тепер дійдуть.

Хоча сам текст угоди ще не оприлюднено, але в таких солідних західних виданнях, як «Нью-Йорк таймс» і «Файненшл таймс» із «джерел, що заслуговують на довір'я», надруковано основні пункти проекту угоди. Так, ізраїльтяни нададуть двом мільйонам палестинців, які мешкають на окупованих територіях, права адміністративного самоврядування і офіційно визнають Організацію визволення Палестини. У свою чергу, вона відмовиться від збройної боротьби і не протидіятиме ізраїльським акціям, спрямованим проти палестинських терористів, а також визнає існування Ізраїлю в теперішніх кордонах.

Миротворчий процес, який зароджується на Близькому Сході, західні журналісти вже охрестили як «Газа й Ієрихон — спочатку». А І. Рабин в інтерв'ю з цього приводу сказав, що реалізація домовленості між Ізраїлем і ОВП

Подробиці

може відкрити шлях до виведення військ його країни з сектора Газа і дасть можливість палестинським органам самоврядування взяти під контроль охорону здоров'я, освіту, соціальне забезпечення, сільське господарство. Він також розглядає палестинське самоврядування у зазначених районах як пробну модель, яка згодом поширюватиметься на всю окуповану територію.

Зі свого боку, Організація визволення Палестини, як ніколи раніше, демонструє поступливість. Політичний радник голови виконкому ОВП А.Шаріфон у прямому теледіалозі, організованому французькою телекомпанією ТФ-1, закликав генсека правлячої в Ізраїлі партії «Авода» Евілі до прямих переговорів.

Та порозумітися не просто. Як пише французька «Фігаро», права ізраїльська опозиція і колоністи під гаслом «Арафат не пройде!» оголосили загальну мобілізацію сил на боротьбу з урядом І. Рабина. Мета — саботувати угоду про самоврядування палестинців.

Радикально настроєні палестинці також не підтримують плану самоврядування. Вони заявили, що готові навіть розпочати громадянську війну, якщо угода набере чинності, і загрожують Я. Арафату фізичною розправою.

Проте, за всієї протидії екстремістських сил І. Рабин та Я. Арафат, схоже, зрозуміли: боротьба євреїв і палестинців за землю, яку одні називають Ізраїлем, а другі — Палестиною, не приведе до перемоги жодну із сторін. «Араби не зможуть скинути євреїв у море, а ізраїльтяни мусять розпрощатися з мрією про владарювання над чужими територіями, — пише німецька «Зюддойче цайтунг». — Конфлікт двох народів почався в Ієрихоні. Нині євреї і палестинці мають можливість вперше за три тисячі років його владнати».

Ігор ЗАБІЛИК.

P.S. Тим часом у Вашингтоні п'ятий день тривають мирні переговори. Речниця палестинської делегації Х. Нашалі сказала, що угоди можливо досягнуть уже сьогодні, а міністр закордонних справ Ізраїлю Ш. Перес відзначив, що його держава близька до визнання ОВП.

Офіційно

Встановлено дипломатичні відносини

Угоду про встановлення дипломатичних відносин між Україною та Габоном підписано в Москві 1 вересня.

З української сторони підпис під цим документом, який відкриває шлях до розвитку взаємин між нашою державою та африканською країною, поставив Надзвичайний і Повноважний Посол України в РФ В.Крижанівський.

Прес-служба посольства України в РФ — Укрінформ.

Справи військові

Румуни просяться в НАТО

Після грудневих подій 1989 року Румунія шукає тісних контактів з НАТО. За даними соціологічних досліджень, 51 відсоток румунів хотіли би бачити цю організацію гарантом безпеки своєї країни. Більш як 38 відсотків опитуваних ратують за те, щоб Бухарест підписав двосторонні договори із сусідніми країнами. Як повідомляє агентство Ромпрес, загрозу своїй національній безпеці румуни вбачають у війні в колишній Югославії та нестабільній ситуації в республіках колишнього СРСР. Напевно, йдеться про Молдову та інші сусідні країни.

Спартак Толока.

Власкори повідомляють

Душанбе

Міст як жертва політичної боротьби

Перерваноі нормальне транспортне сполучення між центральними районами Таджикистану і найрозвиненішою в економічному відношенні Ленінабадською областю, економічний потенціал якої становить 60-70 відсотків загальнореспубліканського. Причина полягає в тому, що виведено з ладу великий міст, розташований на півдорозі з одного регіону до іншого.

За повідомленням Душанбинського телебачення, це скоїли «невідомі особи, які вночі заклали вибухівку поряд з опорами мосту». Велика спокуса звинуватити в цьому загони опозиції, що не мають можливості для великого наступу на урядові сили й тому схильні до тактики набігів і диверсій. Є, проте, й інші версії.

За попередніми даними, міст згодом відновлять.

Юрій КУШКО.

Киргизстанський калейдоскоп

Ветерани стали «безкінними»

Позбавлено однієї з небагатьох пільг, подарованих державою, інвалідів війни в Киргизстані: власникам особистого транспорту припинили відпускати бензин за пільговими цінами.

Працівники республіканського виробничого об'єднання «Нафтопродукти», стомившись вислуховувати докори інвалідів, направили листа керівництву республіки з проханням вирішити питання про дотації ветеранам. Тим часом останні поставили свої автомобілі на прикол: комерційні ціни їм давно не по кишені.

Вето Президента

Президент А.Акаєв наклав вето на закон «Про приватизацію житлового фонду в Киргизькій Республіці», схвалений недавно парламентом.

Заперечення Президента викликали дві статті нового закону, в яких передбачалася безкоштовна приватизація державних, комунальних квартир і житлових будинків, а також заборонявся продаж приватизованого житла протягом 5 років з моменту придбання його у власність. Президент А. Акаєв відзначив, що зміст цих положень суперечить статтям Конституції Киргизстану стосовно права приватної власності, а також прав і свобод громадян. Аскар Акаєв завважив, що безоплатне передавання квартир у власність несправедливе щодо тих, хто витратив кошти на спорудження приватних будинків, придбання кооперативних квартир або вже приватизував державне житло. Адже компенсація законом не передбачалася.

Тому закон повернуто до Верховної Ради на повторний розгляд.

Японське застереження

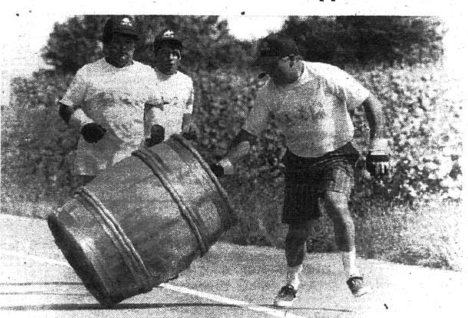
Учетверте в республіку приїздить японський професор Татцуа Канеда разом з групою економістів-помічників. Не так давно він став експертом-консультантом Президента А. Акаєва з економічних питань. Нинішній спад виробництва японські фахівці пояснюють тим, що економіка республіки тісно пов'язана з державами СНД. Й у всіх цих країнах стан справ не кращий. Рекомендації японських радників такі: докорінно якнайшвидше змінити структуру макроекономіки та почати заробляти валюту.

Однак головну причину хвороби республіканської економіки японський професор вбачає в інертності багатьох державних і підприємницьких структур, які сподіваються на фінансову допомогу іноземців. Але Канеда застерігає, що розраховувати на іноземну допомогу не варто доти, доки місцеві ділові кола не стануть докладати зусиль до розгортання ринкових реформ.

Євген ДЕНИСЕНКО.

Бішкек.

Диваки

Дарма, що все механізоване

Рівень розвитку малої механізації в країнах Заходу завжди, серед іншого, дивує наших земляків — універсальні міні-трактори, елеватори, підйомники, електрокари і т.ін. Словом, мішки, рептухи, лантухи, діжки й кошолки не обов'язково завдавати на плечі й тягнути, аж очі тобі рогом лізуть.

Проте французькі виноградарі з містечка Верту, щоб не втратити навичок своїх предків-виноробів, вирішили для розваги й відпочинку від згаданої малої механізації прокотити дорогами свого краю дерев'яну бочку (на знімку). Штовхаючи її по черзі без зупинки майже 100 кілометрів, хлопці й самі м'язи потренували, й людей потішили.

Фото АФП — ІТАР — ТАРС.

Експрес-інформація

З. Гамсахурдіа звинувачує «Мхедріоні»

У заяві кореспондентові ІТАР-ТАРС З. Гамсахурдіа зазначив, що його прибічники не мають жодного відношення до блокади залізничної магістралі. Він вважає, що члени організації «Мхедріоні» перекрили залізничний рух з метою дестабілізувати обстановку в державі й розпочати громадянську війну.

Для ознайомлення з ситуацією у Західній Грузії у Тбілісі планують створити парламентську комісію, яка виїде до району, де припинено рух поїздів, і з'ясує ситуацію.

Тим часом у блокованих портових містах нагромаджується гуманітарна допомога. За словами керівника прес-центру МВС Грузії В. Гоголашвілі, через те, що заблоковано залізничну магістраль в Менгрелії, з Поті не можуть вийти чотири потяги із зерном для Тбілісі, а ще один з гуманітарною допомогою для Абхазії простоює в Самтредіа.

Росіяни святкували річницю ПМР, американці від участі відмовилися

У Тирасполі відсвяткували третю річницю утворення Придністровської Молдавської Республіки. Відбулися військовий парад армії ПМР і мітинг, у якому брали участь депутати ВР Росії і командувач 14-ї російської армії генерал-лейтенант О. Лебідь.

«Росія була, є і буде з вами!» — сказав на мітингу російський нардеп М. Павлов. А командувач О. Лебідь заявив, що треба жити для себе, для своїх дітей, для своєї вітчизни. До речі, О. Лебідь, будучи громадянином Росії, нині балотується у депутати ВР ПМР. Цей факт у Молдові розцінюють негативно.

У свою чергу, посол США у Молдові М. Пендлтон відмовилася від запрошення взяти участь у святкуваннях у Тирасполі. Вона мотивувала це тим, що ПМР не визнали США й інші держави.

Небезпека регіонального конфлікту зростає

З проханням втрутитися й стабілізувати ситуацію в районі азербайджано-іранського кордону звернувся до всіх миролюбних держав світу командувач прикордонних військ, перший заступник міністра національної безпеки Азербайджану І. Аллахвердієв. За його словами, вірменські війська перебувають у 2 — 5 кілометрах від іранського кордону й обстрілюють прикордонні застави Азербайджану. А близько 50 тисяч біженців шукають захисту у прикордонників. Він зазначив, що з боку Ірану до кордону стягується бойова техніка і піхота.

Туреччина уважно стежить за подіями в районі азербайджано-іранського кордону. Офіційний представник Анкари Й. Актун зазначив, що захоплення вірменами азербайджанських земель небезпечне для миру в регіоні. Туреччина не залишиться стороннім спостерігачем у разі виникнення регіонального конфлікту.

Економічне співробітництво на першому плані

Ряд економічних і технічних угод підписано США з Росією під час візиту прем'єр-міністра В. Черномирдіна до Америки. Президент США Б. Клінтон охарактеризував підписані документи як такі, що закладають основи для реалізації багатьох можливостей у галузях торгівлі й інвестицій. Зокрема, погоджено співробітництво у галузі енергетики, захисту навколишнього середовища і освоєння космосу. Росія погодилася виконувати принципи режиму контролю за ракетною технологією. Зі свого боку, американський уряд подасть на розгляд конгресу пропозиції щодо скасування більш як шістдесяти нормативних актів, які обмежують торгівлю з Росією ще з часів «холодної війни».

В. Черномирдін заявив, що його візит до США підтвердив: економічна співпраця — на першому плані російсько-американських відносин.

Політики вимагають покарання сербів

Боснійські мусульмани не прийняли проект мирної угоди поділу країни. Переговори в Женеві зірвано.

Більш як сто відомих американських і закордонних політичних діячів, серед яких М. Тетчер і Дж. Шульц, звернулися до Президента США Б.Клінтона з вимогою вжити рішучих заходів у Боснії і Герцеговині. Вони вважають, що по сербських позиціях необхідно завдати повітряного удару і допомогти зброєю мусульманам.

За повідомленнями наших власних кореспондентів та зарубіжних інформагентств.

Жарт номера

Те, що ми зняли залізну завісу — добре, але навіщо ж одразу вивозити її за кордон!

Микола ЛЕВИЦЬКИЙ.

Мал. Сергія ФЕДЬКА.

Реклама «Куреня»

Спілка письменників України, Держтелерадіомовна компанія України, культурний центр «Український дім», газети «Голос України», «Вечірній Київ», «Молодь України», «Літературна Україна», журнали «Вус», «Перець», споживче товариство «Меркурій» запрошують усіх шанувальників гумору

23—24—25 вересня о 12-й годині до «Українського дому» на II Всеукраїнський фестиваль гумору та сатири.

У програмі:

— конкурс найкращих гумористів;
— конкурс сатиричних видань;
— виставка картин, карикатур;
— продаж виробів народних умільців;
— святкові фестивальні концерти.

Спонсори свята гумору:

страхове товариство «Росток», Укрінбанк, страхова компанія «Славія», компанія «Рось», фінансово-інвестиційне товариство «Стінвест», корпорація «Українські обрії», Градобанк.

Суботній фейлетон

А ШЛЯК БИ ТЯ ТРАФИВ...

Кажуть, у поляків це дуже тяжкий проклін. Набагато вагоміший нашого: «Бог би тебе побив, грім би тебе спалив!» Хоч у принципі — дрібниця, означає, приблизно, таке: щоб тебе біс вхопив.

Між тим, згадався мені цей вираз під час недавньої подорожі потягом Санкт-Петербург — Одеса.

Оголошення станційного диктора «Місць нема» сприймаю скептично. Бо квиток вдалося придбати всіма правдами й неправдами. До плацкартного вагону. Кондуктор зустрічає дещо з подивом. «Як це вам вдалося?» написано на його обличчі. А тоді довірливо:

— Чи не могли б ви перебратись в один з сусідніх вагонів? Тут певна скрута...

Переходжу через сусідній тамбур. «Гей, хто в лісі, озовися», — напрошуються слова з популярної пісні після недавнього дикторського «Місць немає». В другому, третьому, четвертому вагонах — тотожне. Аж у наступному висовується з купе сонна фізіономія.

— Де ж служителі «чавунки»? — запитую.

— З'являться на вузловій станції, більш врожайній на охочих дістатися до міста-мами.

— А як стосовно простирадл, наволочок?

— Рублі маєте?

— Купони...

— Гибла справа. Навіть рублі з «вождем» не приймають. Тільки випуску 93-го...

Начальник поїзда, до якого кондуктор послав мене — випрошувати милостивий дозвіл на купоно-оплату, пропонує мені йти до «до мами» (не Одеси) «разом з вашими хохляцькими папірцями». Політика — вона і в поїзді політика. Кому поскаржишся? Хіба що самому Борису Миколайовичу.

До речі, санкт-петербурзькі порожняки прибули до Одеси геть забитими. Квитків з іменними штемпелями ніхто не перевіряв. Та й навряд чи вони були в когось із «новобранців». Бо дорогою на кожній станції звучало: «Місць немає!»

Ну, москалі кляті, — з'являється названа колись націоналістичною думка. — У нас такого неподобства не стрінеш.

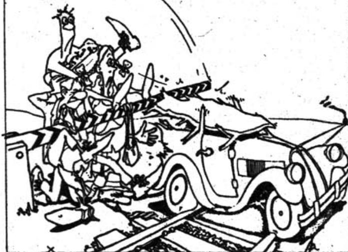
Тому, коли мій маршрут наступного тижня пролягав до Івано-Франківська, зітхнув полегшено: наші ж все-таки.

В одеській касі попереднього продажу люб'язно пропонують замість купейного квиток з конкретним місцем. Коли так, то це плацкартний, — думаю собі і лише згодом, під час посадки чухаю потилицю, запримітивши підступну літеру «О» біля позначки номера вагона.

Щоб описати процес заповнення цього вагона «О» («общего»), треба мати хист принаймні тих кінематографістів, які зображали цю процедуру у фільмах про пореволюційні роки. Добре, хоч на дах ніхто не залазив, а лише дерся у вікна й двері.

Мій натяк на конкретно визначене місце був зустрінутий глузливим:

— А туди не хочеш?

«Туди» — це на третю полицю, де повсідалися, наче півні, молодші.

Підходжу до «володаря» плацкартного вагона. А тут і вікна відчинені, і місць — скільки душа забажає.

Симпатичний, вже наш, український, вуйко-кондуктор на моє прохання переселити оцінювально охоплює поглядом з голови до ніг:

— У Роздільній — митний догляд. Зайдіть у Бендерах.

Митники — народ меткий. Паспорти переглядають, звіряють схожість фото з оригіналом. Це котрі у формі. А в цивільному велять показати сумки й валізки.

— Зброю везете?

— Дві «лимонки». У грузина на «Привозі» купив. До чаю.

За якихось годину-дві стоянки під пекучим серпневим сонцем прикордонники залишають поїзд. За Дністром починається молдовська територія. А потім контроль повторюється при наближенні і при в'їзді до Чернівців. А як же моя мрія — потрапити до «нормального» вагона?

— Дві «штуки», — це той самий симпатичний вуйко.

— Та я стільки ж за «О»-вагон виклав.

— Ну, то походи поїздом і поторгуйся. Мені молдовським контролерам треба щось на лапу покласти.

Бреше, аж зубами креше. Бо ніякими контролерами ніде й не пахло. Однак, чисто кишені «при виконанні» у вуйка можна повчитися.

А стосовно відомого «А шляк би тя трафив», то, так би мовити, у світлі нашого законодавчого акта про мови чому б не замінити цю давню ідіому сучасним, нашим, українським прокльоном: «А щоб тобі усе життя мандрувалося!» Повірте, ворогові такого не побажаю!..

Олександр ВОРОНЮК.

Вінниця.

Мал. Володимира ХОРОШЕНКА.

Демократичні пристрасті

КАЛАМУТЬ

Досі дружина частенько кпинила з моєї дрімучої аполітичності. Вона змінила свою думку відтоді, коли я посмів нишком узяти тисячну купюру з її гаманця, де були наші спільні гроші, але правом їх витрачати користувалася моя благовірна. На диво хутко виявила вона пропажу і, після мого щирого зізнання та покаяння, раптом зарюмсала:

— Це все кляті демократи довели людей! Розпуста неймовірна! І ти піддався їм! Викинь з голови ці штучки!

Вигляд дружини мене обеззброїв, і я пообіцяв знищити в зародку демократичний дух, що вносить сум'яття в наші душі і щодень набавляє ціну на ковбасу.

Перегодом і син мене вразив у самісіньке серце, взявшись лаяти демократів. Адже він завжди перебував у перших рядах мітингувальників з лозунгом «Ганьба!». З'ясувалося, що вони, демократи, геть заплутали йому справу з одруженням. Обрав собі дівчину з нашого села. І вчена, і гарна, і роботяща... Та й до мене звернувся по згоду. А я не погоджуюсь, і край, бо ж, люди кажуть, дівчина та — позашлюбна моя дочка. А що син наполягав, то й мусив зізнатися. Кинувся він до матері з отим горем, а моя благовірна його заспокоїла. Одружуйся, Толю, бо твій справжній батько десь далеко-далеко на безкраїх просторах вештається.

Отакої! Хіба партократи таке дозволили б? І дарма, що сім'я за них розсівалось, але ж проросло воно за демократів. Розпуста, тут двох міркувань бути не може.

Вислухав я й авторитетне повідомлення тітки Степаниди, що демократи вночі геть чисто вирвали в неї на грядці мак, а в сусідньому селі залізли в хлів, стукнули в лоб кувалдою свиню і вивезли невідь куди. Я, щоправда, був трохи збрикнув: то, мабуть, звичайнісінькі злодії-нетяги.

— Е-е, не кажи. Робота культурна. Вони — демократи. Стріляти їх треба. Або — на Соловки. Щоб не напускали туману. І розпусти не розводили та різних есенсів.

Щодо екстрасенсів — її правда. Добряче всіх надурили. А хто їх розплодив? Демократи. Одного літнього дня завітала до мого дому ворожка. Був я в доброму гуморі. Ет, думаю, хай бреше. Так ось вона, гидка демократка, напророчила: завтра здохне в моїй оселі кішка, післязавтра хтось отруїть собаку, а через п'ять днів віддасть Богові душу і батько моїх дітей. І що ви думаєте? Кішка здохла, собаку отруїли, а я не дурень усе ж, загуляв на широку ногу. Пропив меблі, два костюми, навіть шкарпетки. Дружина втікла з дому, діти поховалися по родичах.

П'ятого ранку будить мене колега по пляшці.

— Вставай, ледащо, сусід помер!

Тьху на тебе. Он як ці шкідники-демократи скаламутили нормальне життя.

Василь ОВДІИЧУК.

Житомирська область.

Пуп землі

МІЛЬЙОНЕР

— Бачиш?

— Бачу.

— Вік пенсійний, а...

— Пішли слідом.

...

— То, певне, одна із його квартир для побачень. Такий ж бо у бетонці жити не буде.

— Так, будинок 10.., квартира 158.

— Чуєш, відчиняє аж два замки. Вовтузиться довго. Видно, секретна сигналізація.

— Дзвонимо і вдираємось. Газовий пістоль із собою?

— Є.

...

— Вам кого? Мене? Заходьте.

— Васю, глянь, чи він сам... А тепер, діду, викладай.

— Що викладати?

— Не менше п'ятсот тисяч.

— Ги-ги. А де вони у мене?

— Не комизся, а то пошукаємо.

— Хлопці, давайте шукати разом. Може, й правда щось знайдемо.

— Слухай, діду, ти носа подряпав? Подряпав. А чим замастив? Зеленкою: А де у скромного пенсіонера гроші на зеленку?! Так що не вибрікуйся, а півмільйона викладай.

— Та то, хлопці, стара ще зеленка. Я її брав по чотири копійки за пляшечку. Тепер би у мене і рука не піднялась заплатити за неї пару сотень. Помилились ви, хлопці. Он у пляшечці ще краплина залишилась. Шкодував усю зразу виливати на того носа, хай йому грець. Дивіться, яка забрьохана пляшечка. Видно, що їй років з десять. Хіба ні?

— А два замки навіщо?!

— Один, що тут був до мене, деколи зачиняється. А мій, із старої квартири, — деколи відчиняється. Коли ви стежили за мною, то, певне, чули, як я довго у ньому длубався. А нового не купиш, бо коштує чи не третину пенсії.

— Може, Васю, і справді?

— Певне, що так. Пішли. А ти, діду, коли знову щось подряпаєш, то дряпай у такому місці, де людям не видно, і масти собі на здоров'я хоч спиртом. А то як побачить хтось інший, не з наших, то придушить. Не повірить, що в тебе немає мільйонів, коли ніс у зеленці.

Аркадій КОРНИЧ.

ГОЛОС України

ЗАСНОВНИК — ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

ГАЗЕТА ВИХОДИТЬ з 1 січня 1991 року.

Головний редактор С. ПРАВДЕНКО.

Редколегія: С. ПРАВДЕНКО (головний редактор), О. БІЛИК (заст. головного редактора), Л. БРОВЧЕНКО (в. о. заст. головного редактора), А. ГОРЛОВ (перший заст. головного редактора), І. ГРУШКО, В. КРАСНОДЕМСЬКИЙ, С. ПИСАРЕНКО, Б. СИДОРЕНКО (заст. головного редактора), А. СОЛОНСЬКИЙ, В. СУДДЯ (заст. головного редактора).

Адреса редакції: 252047, Київ-47, вул. Нестерова, 4.

ТЕЛЕФОНИ: для довідок — 441-88-23; телефакс — 224-72-54; відділ реклами — 441-89-34, 441-89-44.

⊙ Рукописів не повертаємо.

⊙ Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

За зміст та достовірність інформації у рекламних публікаціях відповідальність несе рекламодавець.

☆ Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.

☆ За точність викладених фактів відповідальність несе автор.

Газета виходить 5 разів на тиждень (крім неділі й понеділка) українською і російською мовами. Індекс 60955. Загальний тираж 800.040

Комбінат друку видавництва «Преса України». 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Зас. 0311167.

1, 6, 7, сторінки набрано і зверстано в комп'ютерному центрі «Голосу України».